



Фото люб'язно надано авторкою

Наталія Гурницька — відома українська письменниця родом зі Львова. Її дебютний роман «Мелодія кави у тональності кардамону» ввійшов у десятку найуспішніших книжок сучасної української літератури, а за рейтингом газети «Факти» посів сьоме місце за популярністю серед книжок зарубіжних та вітчизняних авторів. Права на екранізацію цього роману придбала компанія «Solar Media Entertainment».

У Львові сучасному, Львові передвоєнному і Львові часів Другої світової війни відбуваються драматичні події, народжуються родинні таємниці й перетинаються долі героїв цього роману. Ірена — юна наївна гімназистка із заможної родини. Доля дарує їй трагічне кохання, яке вривається в її спокійне життя вихором перших глибоких почуттів, сильних емоцій та чуттєвих насолод. Життя кидає Ірену в лихоліття війни, жорна сталінських репресій і на заслання в Казахстан. Яку ціну доведеться заплатити дівчині за своє щастя та любов?

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-6696-4



9 786171 266964

Наталія Гурницька

Багрянний колір вічності

*Ті кризь століття
нас єдналиме любов*



Наталія Гурницька

Багрянний колір вічності



*Т кризь століття
нас єднали ме любов*



Наталія Турницька

Багрянцй колір ВІЧНОСТІ

Роман

ХАРКІВ  **КЛУБ**
2019 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.161.2
Г95

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *Олексій Безруков*

В оформленні обкладинки використано картину
Станіслава Тондоса «Промисловий музей» (поч. ХХ ст.)
та літографію *Карла Ауера* «Львів. Ратуша» (1838)

ISBN 978-617-12-6696-4

© Гуриницька Н. З., 2019
© DepositPhotos.com / mallivan, 2019, обкладинка, 2019
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2019
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2019

Присвячується
сестрі моєї бабусі Анні Лозинській (Бурдан)
та всім родинам, які теж були репресовані
сталінським режимом



Лєвова частка подій,
описаних у романі, не вигадані,
а відбулися в реальному житті однієї галицької родини

Частина перша
Світанок нового дня

*В*она сиділа край столу біля розчиненого в літню спеку вікна. Невеличка, тендітна, згорблена роками, змучена нещастями та роботою жінка. Зморшки проорали обличчя, лягли тягарем на повіки, залишили слід часу на чолі, проте зберегли витонченість рис, плавність ліній та відгосок колишньої краси. Краси не так досконалої фізично, бо така врода зникає першою, а тієї особливої краси, яка гармонійно поєднується зі внутрішнім світом, а тому застається з людиною надовго. У цій старшій пані ще й досі вгадувалась ота молода і вродлива жінка, якою пані Ірена була колись. Залишилася така ж, як раніше, виразність погляду, худорлявість статури і делікатність рис обличчя. Тільки волосся біле-біле, ніби засипане снігом. Уже й не зрозумієш, якого кольору було раніше. Сивина, неначе пелена прожитих років, відсвітила сріблом, проте пані Ірена ще й зараз вирізнялася тією особливою красою, яку люди ні дарує гарне виховання, внутрішня інтелігентність і повага до себе та інших. Про таких кажуть: обличчя в старості немовби світиться зсередини. Зазирнеш у вицвілі від

часу очі, а в них стільки мудрості, доброти та розуміння чогось такого глибокого, важливого та справжнього, чого й торкнутися дається не кожній людині за життя. Воно набувається лише з досвідом гірких утрат, кількістю прожитих трагедій і з умінням попри всі нещастя, біди та розчарування зостатися справжньою людиною та зберегти в собі світло добра й радість від усвідомлення того, що просто живеш на землі. Ця набута з віком здатність цінувати найпростіші речі дається далєбі не всім і не завжди, проте якщо вже дається, то залишається з людиною до кінця днів. Не втрачається навіть тоді, коли відмовляє пам'ять, тане фізична сила і людина потроху згасає. З відліком прожитих років назовні виходить тамована десь на споді серця справжня суть людини, опадають маски, оголюються емоції, стають виразними внутрішні мотиви вчинків і ставлення до життя й до оточення зокрема. Напевно саме тому багато людей з віком робляться прикрими, дратівливими, докучають рідним, сваряться з сусідами, бурчать у транспорті. Вони невдоволені владою або ж обставинами життям, шукають приводів для сварки, нарікають на всіх та на все довкола, і лише світлі люди зостаються такими ж доброзичливими навіть тоді, коли старіють і стають безпорадними та фізично залежними від інших.

Ірена замислено глянула на свої спрацьовані руки. Доля далеко не завжди була милосердною до неї, часто ламала випробуваннями та бідами, забирала найдорожчих, гірко розчаровувала, проте назвати себе нещасною пані Ірена теж не могла. Не тільки вистояла в моменти, коли надломлювалися не лише слабкі жінки, але навіть найсильніші чоловіки, не лише боролася з обставинами та трагічними ситуаціями, але й не раз і не двічі почувалася найщасливішою на землі жінкою.

Ірена ледь усміхнулась, і зморшки немов розгладилися, а обличчя помолодшало. Навіть зараз не вважала себе нещасною, а мала ясне відчуття, що не тільки гідно прожила життя, але ні про що не жалкує в ньому. І зовсім не тому, що все аж так добре у неї складалося. Просто в якийсь момент вона зрозуміла, що людина не всесильна, а життя іноді ставить у такі ситуації та обставини, які неможливо подолати силою волі чи впертим характером. Тоді найвищим героїзмом є не боротьба, не сила, не міць опору, а вміння змиритися з неминучим, прийняти ситуацію такою, якою вона є, та зрозуміти, що не все піддається контролю. Іноді важливіше пережити найскладніші моменти так, щоби потім зоставалася не лише здатність боротися, але й саме бажання жити. Навіть не знала, чи їй справді вдалося так прожити. Роки проминули, ніби гойдалка: то вгору до неба, то донизу на самісіньке дно, проте як би там не було, але дожила до глибокої старості, а це судилося не кожній людині. Зрештою, життя ніколи не буває ідеальним чи безхмарним. Одночасно вміщує у собі і найбільший смуток, і найдужчу радість. А найдивніше те, що не встигнеш роззирнутися, а воно вже й добігає до краю. Зараз і сама не розуміла, коли проминули всі ці роки. Щасливе дитинство, трагічна юність, роки зрілості... Роки висипалися, як пісок крізь пальці. Не зосталося й сліду.

З кожним перебутиим днем життя невблаганно хилилося до краю, і на це не було ради. З роками старість дедалі сильніше пригинала Ірену до землі, відбирала здоров'я, гнітила нездужанням, проте не могла здолати остаточно. Голова була все ще ясна, а думки розсудливі. От тільки те, що було в дитинстві та юності, згадується значно виразніше та чіткіше, аніж те, що було зовсім нещодавно. Де поклала окуляри чи ключі, геть вивітряється з пам'яті, а картини

минулого такі ясні та яскраві, ніби це відбувалося вчора, а не шістдесят-сімдесят років тому. Навіть запахи та барви з далекого минулого пригадуються настільки чітко, що й не треба напружувати пам'ять, а от що має купити в крамниці чи в аптеці — те геть не тримається голови. А ще тіло підводить дедалі частіше. Тягар прожитих років тисне донизу фізичним болем, нездужанням та втомою так сильно, що стає важко переставляти ноги й доводиться шукати опертя.

Пані Ірена тихенько зітхнула і перевела погляд убік. До бильця крісла прихилений ціпок із відполірованим від довгого вжитку руків'ям. Тепер він незмінний супутник у її самотніх прогулянках Львовом. Ноги погано слухаються, і їй важко мандрувати околицями. Доводиться обмежуватися найближчими вуличками середмістя. А взимку, й узагалі, — виходити з дому хіба в крамницю, церкву та бібліотеку. На превеликий жаль, на довгі чотири чи й п'ять місяців зимової негоди її життя зводиться до найнеобхіднішого: купівлі їжі та ліків, літургії в найближчій церкві Матері Божої Неустанної Помочі¹ та до книжок, без яких узагалі не уявляє собі життя о будь-якій порі року. Навіть зараз, у цю пообідню спеку, перед пані Іреною розгорнута посередині книжка, а на носі зручно прилаштувалися старенькі окуляри в тонкій металевій оправі. Книжку сьогодні зранку принесла з бібліотеки на Мулярській, виклала на столик і насилу дочекалася моменту, коли нарешті можна буде присісти та почитати її. Тепер, коли фізичний простір існування Ірени звужився до найближчих вуличок та власного помешкання, вона, завдяки читанню, все ще може подум-

¹ Церква Матері Божої Неустанної Помочі — греко-католицький храм у Львові, колишній костел Марії Сніжної. Один із найдавніших храмів міста. (Тут і далі прим. авт.)

ки мандрувати цілим світом та проживати сотні яскравих людських доль. Хоч якась розрада в її теперішньому нудному житті. Старість неблаганно бере своє, але Ірена не жаліється. Дякувати Богові, досі може рухатися, виходити на вулицю, бачити людей і нікому не докучає власною безпорадністю та немічністю. Навпаки, сама намагається допомагати сусідам.

Мешкає пані Ірена в цій кам'яниці при вулиці Князя Лева¹ уже декілька десятків років і не лише добре всіх знає, але й почувається невід'ємною частиною цього старовинного будинку. Іноді їй навіть здається, що вона живе тут цілу вічність.

Розчинене навстіж вікно завішане простою фіранкою з мереживною облямівкою по низу й ховає кімнату та її господиню від поглядів випадкових перехожих. Її особиста маленька фортеця та прихисток у житті.

Вітер час від часу ворухить фіранкою на вікні, проте порятунку від спеки не приносить. Парко, задушно та гаряче. Навіть товсті стіни фасаду старої кам'яниці не дарують мешканцям прохолоди та захисту. Літо в зеніті, і дух розпеченого липнем повітря ввійшов навіть у це забуте часом та сучасністю помешкання. Липню байдуже до бажань людей. У пір року свої закони.

Старий годинник на стіні методично відлічує хвилини життя, а десь на кухні набридливо дзижчить очманіла від спеки муха. Автентичність упереміж із буденними речами дарують затишок. На креденсі та під стареньким телевізором розкладені гаптовані серветки, а на столі велика вишита скатертину. На стінах картини, писані акварельними та олійними фарбами, передвоєнні дереворити і безліч

¹ Вул. Князя Лева — вулиця Львова у середмісті поблизу Високого Замку.

родинних фотографій: декілька дуже старих, пожовклих від часу світлин і півдюжини чорно-білих повоєнних. Усмінені обличчя, діти, які притискають до себе ляльку або ж кумедного медведика, весільні фото зовсім юних молодят, кілька доволі старих відретушованих довоєнних портретів і знимка¹ господині в молодості. Щасливі моменти застигли на світлинах немов нагадування про важливість уміння цінувати кожну прожиту мить. У креденсі за склом усе впереміж: порцелянові кавові філіжанки й керамічні вази з надщербленими краями, кришталеві келихи та кавовий сервіз з позолотою по обідку, карпатський глиняний посуд і лікарняні рецепти, складені в саятирку² із кольорового скла. Меблі в помешканні такі ж старі та понищені часом, як і решта речей, проте все ще держаться купи. З тих, які й викинути шкода і тримати вдома нема як. Доживають віку разом із господинею. На підлозі протертий до ниток основи узбецький килим і гуцульська тканина доріжка. Усе однаково давнє, проте чисте, акуратне та дбайливо доглянуте. У помешканні пані Ірени час уповільнився, дихає історією і збивається з галасливого ритму майже мільйонного Львова.

Пані Ірена підвела голову від книжки й замислено глянула у вікно. Пообіддя зазирає в її помешкання яскравими сонячними променями, духом розпеченого асфальту і нестерпною спекою від жару розігрітого каменю старої кам'яниці, у якій вона мешкає на другому поверсі.

На вулиці спокійно, малолюдно і геть не відчувається, що живеш у великому місті. За львівськими мірками зовсім недалеко звідси, десь на площі Ринок, проспекті Шевченка чи на проспекті Свободи навіть у цю немилосердну спеку

¹ Знимка (діал.) — фото.

² Саятирка — миска.

вирує життя та ходять галасливі юрби туристів. Діловито їздять екскурсійні трамвайчики та кінні екіпажі, а люди неперервним потоком снують уздовж Краківської, Театральної чи Галицької вулиці. Сміються, гомонять, заходять у музеї, сувенірні крамнички та паби, а в повітрі біля кав'ярень та ресторацій витає запах чорної кави й солодкого шоколаду. Світ, де сучасність диктує інші закони та стрімкий темп життя, а тут, біля монастиря бенедиктинок¹, час немов уповільнився і дозволяє пані Ірені почуватися ніби в роки власної молодості. У її поважному віці це дарує затишок і відчуття стабільності. А ще її втішає читання книжок. Одна з небагатьох розкошів у житті, яка наразі все ще їй доступна.

Кохалася у книжках від маленької і навіть зараз, коли розміняла дев'ятий десяток, не уявляла себе без них. Тільки очі з кожним роком бачать дедалі гірше і доводиться міняти скельця в окулярах на сильніші. Ковтає по книжці на тиждень і раз на місяць бере полотняну торбинку з прочитаними книжками й, спираючись на ціпок, поволі мандрує в центральну бібліотеку на вулицю Мулярську. Там довго перебирає худенькими пальцями корінці книжок та вдихає особливий запах книгозбірні, ніби торкається чогось рідного і намагається увібрати в себе кожну нотку знайомого запаху. Ритуал, який за десяток років став звичним і дарує Ірені радість зустрічі з гарною книгою та приємні вечори за читанням.

Час від часу пані Ірена перегортає сторінку. На мить її руки завмирають над книжкою, затим обережно опускаються на стіл. Маленькі спрацьовані руки, з випнутими

¹ Монастир бенедиктинок — пам'ятка ренесансної архітектури у Львові. Розташований поблизу вул. Пішої та князя Лева, на площі Вічевій, 2. Нині монастирський комплекс належить згромадженню сестер студиток та називається Храм Усіх Святих і монастир Покрови Пресвятої Богородиці сестер студиток.

венами та покрученими артритом пальцями. Стільки всього ними перероблено, як багато даровано іншим, проте так мало щастя судилося їй самій утримати ними в житті. Зрештою, життя не зобов'язане бути справедливим абсолютно до кожної людини. Просто іноді потрібна мужність для того, щоб це визнати. А ще треба прийняти це без озлоблення, зневіри та розчарування.

Пані Ірена намагається зосередитися на читанні, проте сьогодні їй це погано вдається. Повітря тремтить від спеки, а в сусідній до кімнати кухні набридливо дзижчить та вперто б'ється до шиби муха. Час завмер, не рухається, не біжить, а поволі огортає млістю та сонливістю. Методично тікає годинник на стіні, повітря стає важким, і виникає відчуття дивного роздвоєння: немов минулі роки поволі насуваються на неї, тоді на мить концентруються у згусток пам'яті і раптом застигають у неперушності.

Пані Ірена підводить голову. На її обличчі блукає відблиск слабкої усмішки. Спогади підступають впритул, затуляють теперішній час, підхоплюють немов висхідне повітря маленьку пташку вгору і враз постають перед очима яскравими кадрами з минулого життя.

Ірена походила зі змішаної українсько-польської родини. Тато називався Іван і народився у Львові в доволі заможній українській родині власників фабрики, а мама називалася Анна і походила зі званої в Сокалі родини меценасів¹ та була полькою. Позналилися вони у Львові на одному з Сильвестрових² балів. Потім випадково знов опинилися разом на одній із забав, а коли ще двічі одночасно

¹ Меценас — адвокат.

² Сильвестрові бали — новорічні бали. Святого Сильвестра за католицьким календарем 31 грудня. Запитання: «Куди збираєшся на Сильвестра?» фактично означало: «Де зустрічаєш Новий рік?»

потрапили в товариство, то не лише познайомилися ближче, але тато Ірени провів її маму додому, а ще через кілька тижнів вони зрозуміли, що покохали одне одного і що їхня зустріч — це доля.

Їхні родини, щоправда, спочатку були категорично проти такого шлюбу, проте молоді не збиралися здаватися. Нагадали, що в їхній родині вже був випадок шлюбу поляка та українки, що нічим не порушують сімейні традиції, що люблять одне одного понад усе на світі і що якщо їм заборонять зустрічатися та одружуватися, то просто підуть з дому. Врешті батьки зрозуміли марність своїх зусиль та дали згоду на цей шлюб. На щастя, жодного разу про це не пошкодували. Молоді жили в злагоді, любові та достатку, а Бог щедро поблагословив їх дітьми.

Ірена була наймолодшою з чотирьох дітей у родині. Можливо, трохи пізньою, але все одно дуже бажаною дитиною. В родині були самі хлопці, а батьки завжди хотіли дівчинку, і тому, коли народилася Ірена, вони не лише неймовірно зраділи її появі, а й уже незабаром дівчинка стала загальною улюбленицею. Окрім того, їй пощастило народитись у доволі затишну епоху між двома світовими війнами, а тому дитинство її минуло у доброзичливій і спокійній атмосфері життя типової міщанської сім'ї: без великих потрясінь, трагедій чи проблем. Від початку століття родина мешкала на вулиці Набеляка¹ в гарному, сучасному та просторому помешканні на другому поверсі великої кам'яниці. Тато Ірени вдало провадив господарські справи в успадкованій від батьків фабриці шкіряної галантереї поблизу Грибовичів, навіть купив для родини

¹ Вул. Набеляка — теперішня вул. Котляревського. У місцевості На Байках (зараз Франківський район Львова).

невеличку віллу в Гребеніві¹. Там родина відпочивала влітку. Сім'я Ірени взагалі жила досить заможного, проте помірковано. Особливих розкошів не було, статки понад міру не нагромаджували, а дітей не балували. Тато не лише багато працював сам, але й навчив цього дітей. Кожен, окрім навчання, мав ще й обов'язки по дому та допомагав батькові і мамі, як міг, хотів чи мав до того вміння. Тато, щоправда, був доволі суворою, категоричною та важкою за характером людиною, проте діти не лише побоювалися його, але й поважали і по-своєму любили. Як йому це вдавалося, Ірена й досі не розуміла. У дитинстві їм усім добряче перепадало від тата на горіхи. Сама не раз гірко плакала від образи та жалю до нього. Можливо, це зараз, на віддалі років, усе виглядає кращим, аніж було насправді. Людині взагалі властиво ідеалізувати минуле й забувати погане. Особливо ж на схилку літ. Але, хай там що, а всі в родині почувалися за ним як за кам'яною стіною. Діти були любленими, мама задоволеною, і кожен мав ясне відчуття, що їхня родина належить до щасливої та всіма шанованої.

При згадці про батька Ірена мимоволі всміхнулася. Тато, як бачив, що хтось із дітей присів хоча б на хвилинку і нічого не робить, казав: «Візьми кусок хліба та їж. Тільки щоб мені не сидів без діла». З дитинства їх усіх навчили, що нічого не дається просто так, не падає з неба само, не з'являється нізвідки, а заможне життя може коли-небудь закінчитись — і тоді кожному доведеться виживати та самим починати все від початку. Доля не обов'язково обдаровує людину за заслуги та добро. Іноді вона буває вкрай

¹ Гребенів — село поблизу Сколе в Карпатах. Гребенів розвинувся в 20—30-х роках ХХ ст., коли на базі місцевих мінеральних вод заснували курорт. Село прикрасили котеджі відпочивальників, було впорядковано лісові насадження й обладнано пляжі.

несправедливою та жорстокою без будь-яких на те причин. Не ламається і виживає лише той, хто вміє працювати, не розмінюється на скиглення та жалість до себе, знає чого хоче, має силу волі, залишається порядною людиною та вміє зосередитися на найголовнішому. Саме тому тато, напевно, і запровадив удома жорстку дисципліну. Просто так без причини нікого не обдаровував, не особливо полегшуввав усім життя, а мама хоч і мала куховарку та служницю, але навчила Ірену всім хатнім роботам і взагалі всьому тому, що повинна вміти жінка, яка належить до найбідніших станів. Тоді ці настанови та навчання здавалися маленькій Ірені зайвими. Вони ніколи не бідували, справи на фабриці йшли вгору, а життя не обіцяло жодних неприємних подій чи нещастя. Це потім виявилось, що таке виховання допоможе Ірені вижити у найтяжчі моменти життя. Наразі ж росла оточена любов'ю, турботою родини та відчувала, що найближчі люди її не зрадять, завжди підтримають і просто будуть поряд. Щоби почуватися затишно, дитині більшого й не треба.

Особливо ж близькою Ірена була з мамою. Можливо, тому, що росла не лише пізньою дитиною, але й єдиною дівчинкою в родині. Мама завжди мріяла про доньку і тепер, коли та з'явилася, могла повністю присвятити себе їй. Вчила музиці, багато читала з нею книжок, викладала їй живопис та рисунок, всюди водила з собою і взагалі намагалася навчити Ірену всього того, що знала та вміла сама. В юності мама малювала доволі непогані пейзажі, грала на фортепіано і з найкращими оцінками закінчила жіночу гімназію. Навіть почала готуватися до навчання у Варшаві, втім, коли вийшла заміж, покинула все це й цілком присвятила себе дітям та родині. Жертовність звична для жінки того часу і як належне прийнята абсолютно всіма. Свідомо чи

й не дуже, але тоді дуже чітко розуміли, що все вивчене, створене, здобуте жінкою не зникає в нікуди, не нехтується і не пропадає намарно. Воно просто не реалізовується назовні, а залишається в родині: втілюється в атмосферу дружніх сімейних стосунків, у свідоме дотримання традицій, у вміння виховати дітей хорошими людьми і в те, як саме ці діти знайдуть своє призначення в житті, як реалізуються та чи зуміють у найважчих випробуваннях зостатися собою.

Власне від мами в Ірени і була ота інтелігентність, уміння зоставатися собою та любов до книжок і мистецтва. Дивом зберегла це у собі до найповажніших років. Напевно правда, що закладене в дитинстві залишається з людиною на все життя. Шкода тільки, що найщасливіші роки життя Ірени промайнули саме в юності. Тоді, коли ще й не вмієш по-справжньому оцінити щастя, яке тобі дається. Але хтозна. Можливо, саме оте, закладене в юності відчуття щастя та радості, і тримало Ірену при житті в усі наступні роки лихоліть та нещастя.

А ще Ірені не дозволяло зрадити саму себе та свої переконання все те, що було закладене у ній роками навчання в першій українській приватній жіночій гімназії. У цьому закладі сестер Василянок дотримувалися педагогічних та ідейних засад засновника Чину — Василя Великого, а тому у вихованні був присутній «дух лагідності, терпеливості й любові», дотримувалися індивідуального підходу до кожної учениці та зважали на «вроджені здібності при виборі ремесла». Але насамперед дбали про те, щоб вихованки пізнали рідну культуру, мову, мистецтво і щоби щиро любили народні звичаї, обряди та традиції. При гімназії діяли історичний, математичний, філологічний та природничий гуртки, а ще було засновано етногра-

фічний музей. Його збірка складалася з предметів українського мистецтва — вишивки, писанок, кераміки, одягу, тканих килимів і різьблених дерев'яних виробів. Таке виховання добре поєднувалося з любов'ю Ірени до мистецтва, а особливо з її прагненням навчитися професійно малювати. Вона навіть почала брати приватні уроки в художниці Стефанії Гебус-Баранецької¹, яка в той час була їхньою викладачкою рисунка. Спочатку, щоправда, то була не проста наука. Доводилося багато та наполегливо працювати над собою і над малярськими або рисунковими роботами, але поступово Ірена почала звикати, праця стала дарувати задоволення, і дівчина все дужче переконувалася в тому, що дійсно прагне стати художницею. Пані Стефанія мала правдивий дар доброго викладача, й Ірена дуже багато навчилася саме у неї. Все ж таки мистецька школа Новаківського була дуже близькою їй і духом, і колористикою, і світосприйняттям. Не обділив Бог Ірену й правдивим талантом до малювання. Її роботи з кожним наступним заняттям ставали дедалі кращими, професійнішими та досконалішими. Вона навіть почала щиро сподіватися, що незабаром зможе вступити на художнє відділення Львівської політехніки. Треба лише докласти трішки зусиль і попрактикуватися в рисунку та в живописі.

Перше кохання прийшло у життя Ірени несподівано. Познайомилася з цим хлопцем випадково. На уродинах у колежанки, в переддень літа.

Помітила його відразу. Хлопець вирізнявся високим зростом, мовчазністю і тим, що не танцював. Спочатку

¹ Стефанія Мефодіївна Гебус-Баранецька (1905—1985) — українська художниця-графік, учениця О. Новаківського, член Спілки художників України, заслужена художниця УРСР, працювала в царині станкової графіки та ксилографії.

подумала, що він у жалобі, проте не мав жодної чорної стрічки на маринарці¹, і вона вирішила, що це просто у нього така вдача. Мовчун по житті. Цікаво, а якщо самій запитати у нього щось? Теж мовчатиме?

Ірена продовжувала спостерігати за ним і з задоволенням зауважила, що й хлопець потай приглядається до неї значно уважніше, аніж до інших дівчат. Цікаво, а підступитися першим наважиться?

— І як звати таку чарівну та ладну панну? — хлопець підійшов до Ірени саме тоді, коли колежанка, з якою вона сюди прийшла, кудись відлучилася. — Панна має дуже загадкові зелені очі. Не можу розгадати їхню таємницю. Смарагд, напевно?

Банальнішої фрази годі було й вигадати, проте Ірену чомусь ці слова не роздратували. Вона навіть не мала бажання припиняти залицання цього хлопця, хоч зазвичай саме так і робила щодо інших.

Несподівано для самої себе Ірена підвела на нього очі та ледь усміхнулася. Цікаво, а що ще він їй скаже?

Вона прислухалася до своїх відчуттів. Щось в інтонації голосу того хлопця, у його усмішці, в манері повождення, примушувало її серце стискатися в дивному передчутті.

— Хай ліпше пан перший відрекомендується, — Ірена уважно глянула на хлопця й одразу ж відвела погляд. — Я вас тут ніколи не бачила.

Він перехопив її вичікувальний погляд і кивнув.

— Я тут уперше. І не шкодую... Зовсім не шкодую...

Хлопець тягнув паузу, і Ірена не втрималася, знову підняла на нього очі.

¹ Маринарка — піджак.

— І як пан... — вона зловила на собі ще один його допитливий, проте зовсім не надокучливий погляд, і ледь не збилася з думки. — То як, кажете, ви називаєтеся?

Хлопець стиха розсміявся.

— Павло, панно... Я називаюся Павло. А панна як називається?

— Ірена, — відповіла вона і ще уважніше придивилася до нього. — Колежанки чи мамця інколи ще називають мене Ірцьою. Але я того не люблю.

— Тоді я називатиму вас лише Іреною, — Павло дуже уважно і вже зовсім не усміхаючись подивився їй в очі. — У вас гарне ім'я. Моя небіжчиця мама теж так називалася. Така ж красуня була, як і панна.

Ірена мимоволі зникла, але Павло якось цілком органічно та невимушено знов усміхнувся їй:

— Я студіюю в Політехніці. На сухопутній та водній інженерії. Через рік закінчу науку і зможу знайти добру працю, — він глянув на Ірену дуже серйозно та уважно. — Напевно, панні таке не дуже цікаво слухати. То технічне.

— Чому ж? — Ірена теж придивилася до співрозмовника. — Я сподіваюся вчитися на художньому відділенні в Політехніці. Властиво то трохи інше, але... До речі, як ви сюди потрапили? Досі я жодного разу пана тут не бачила.

— Випадково, панно Ірено. Моя кузина Неля сказала, що на уродинах бракуватиме партнерів до танцю, і... привела мене сюди.

Ірена здвигнула плечима і скептично поморщила носик.

— Щось я не бачила, щоби пан сильно вальсував сьогодні. Не маєте таланту до танців?

Павло усміхнувся.

— Ані на грам. Просто не хотілося сидіти вдома, і я пішов на уродини, щоб трохи розвіятися. А Неля й не знала,

вмію чи не вмію я танцювати. Тепер дуже злоститься на мене. Он стоїть там у куточку і сердиться на мене.

Ірена кинула швидкий погляд на дівчину, на яку вказав Павло, і тихенько розсміялася:

— Нелю розумію... І що? Панові хоч вдалося трохи розвіятися?

— Навіть ліпше, аніж сподівався.

— Навіть так, — Ірена поправила пасмо русявого волосся, яке впало їй на очі. — А я на всіх забавах люблю танцювати. Властиво, зараз теж збираюся це зробити. Я сюди прийшла бавитися, а не нудитися, як пан то робить зараз.

Вона рішуче і навіть досить провокаційно розвернулася та ступила крок убік. З грамофона звучало її улюблене танго «*To ostatnia niedziela*» Мечислава Фогта¹, і вона аж ніяк не збиралася стояти та просто слухати цю пісню. Тим більше, що її ще раніше запрошував до танцю брат уродинниці Місько. У той момент вона ані не відмовила йому, ані не погодилася на пропозицію танцю. Зараз треба просто підійти до Міська і...

— Ірено, зачекайте, — Павло вмить заступив їй дорогу. — Я здібний учень. Якщо вже стрінув таку гарну вчительку, то дам собі раду навіть з танцями.

Вона зупинилася.

— І звідки така певність? — вона скептично озирнула Павла з ніг до голови. Не надто зграбний, проте налаштований рішуче. Хто знає. Може, щось і вийде?

Вона декілька секунд вагалася, тоді рішуче підняла голову і сміливо глянула просто у вічі хлопцеві:

¹ Мечислав Фогт (справжнє прізвище Фогель) (1903—1990) — популярний польський естрадний співак. Найвідоміша пісня в його виконанні — «*To ostatnia niedziela*» (1935 рік).

— А, знаєте, ми можемо спробувати. Але в тій же ж хвилі. Доки моя улюблена пісня не закінчилася. Скажіть, а ви дійсно дасте раду з танго?

Павло не відвів погляду, лише обережно взяв її за руку.

— Думаєте, що я цілковитий нездара та штубак¹? Я ж сказав, що здібний учень. Особливо ж якщо вчителька файна.

Ірена трохи нервово розсміялася, але руку не відбрала.

— Ні, пан не штубак. Думаю, що ви романсуєте собі зі мною. Це сміливо, але... Добре. Ви матимете відвагу і на танець.

— А якщо повірю, що ви дозволяєте мені романсувати з вами? — запитав Павло. — Ви ж не проти такого?

Ірена якось непевно глянула на нього.

— Пан має свобідну волю. Я не бороню.

— Тоді прошу панну до танцю.

Павло галантно нахилив голову, запрошуючи дівчину до танцю, а тоді, не даючи опам'ятатись, одразу ж повів до місця, де зараз танцювали три пари.

— А ви маєте правдиву відвагу, Павле, — Ірена озирнула хлопця ще одним зацікавленим поглядом. — Спробуйте повести в танці. Тут просто треба вловити ритм і втрапити в такт. Я допоможу. — Вона суворо звела брови. — Попереджаю. Мусите дуже уважно слухати музику.

Звичайно ж, що того вечора з танго у них не склалося. Склалося інше: зародилося перша, ще доволі невинна і безпосередня симпатія.

Павло провів її додому, а їй усю дорогу було так гарно і так вільно з ним, ніби вони запізналися не того вечора, а десь у глибокому дитинстві. Говорили про все на світі, сміялись і не соромилися того, що вперше отак вільно йдуть

¹ Штубак — зневажливе прізвисько учнів нижчих класів, нерозумний і не надто кмітливий учень.

поряд. Цілком байдуже було навіть те, що їх могли побачити разом її сусіди чи знайомі родини. Нічний Львів лагідно огортав їх своїми обіймами, і вони плили у просторі теплих повітряних хвиль та власних затишних відчуттів.

Так неймовірно природно та без жодних зусиль зблизилися, що потім навіть самі дивувалися з цього. Наразі ж, у момент зустрічі, навіть не замислювалися над тим, що може бути якимось інакше. В юності взагалі все відбувається так легко і так просто, що й не помічаєш, коли, що та як стається. Просто живеш і дихаєш на повні груди.

Павло зупинився поряд невеличкого плодового саду біля однієї з затишних вілlochок На Байках¹.

— Ірено, ми... — уперше об'єднав себе та її в єдине ціле. — Ми майже прийшли, але мені не хочеться прощатися з вами. Ще поговоримо... трохи?

Вона усміхнулася самими лише кутиками вуст і притулилася плечима до огорожі.

— Так... трохи ще поговоримо, — відчувала, як їй чогось робиться ніяково і водночас дуже гарно та м'яко на душі. — Але не довго. Лише десять хвилин. Мене мама вдома чекає.

Павло озирнув її тендітну постать у світлій, вже зовсім літній сукні. Така ніжна, делікатна та вишукана панна. Як артистка з кіно. Великі ясно-зелені очі, м'які русьві кучері, витончений профіль, модний капелюшок, білі плетені рукавички на маленьких майже дитячих ручках і зграбні

¹ На Байках, або Новий Світ — місцевість, обмежена з півдня залізничною колією на Кульпарків, із заходу — вулицею Героїв УПА, зі сходу — Княгині Ольги та Сахарова, з півночі — Бандери. З кінця XIX — початку XX ст. Новий Світ — елітний район Львова. У 1920—1930-х роках район став популярним для будівництва вілл. У польський період місцевість була виділена в окрему дільницю Новий Світ.

ніжки в делікатних черевичках. Немов панна з рекламної знімки. Вона дуже жіночна й маленька. Насилу дістає йому до плеча. А щоб досягнути до її уст, мав би дуже низько нахилитися.

Він озирнув її ще раз. Ні, не можна навіть думати про таке. Вона геть невинна панна.

Обережно перехопивши той його погляд, Ірена щось у ньому прочитала таке, що примусило її ледь почервоніти.

— Пан, здається, забувся... Мені взагалі повертатися додому треба. Та й зимно вже на вулиці.

Звук її голосу примусив Павла отямитися. Він мимоволі відвів очі від її напірозтулених у німому здивуванні уст і глянув кудись в кінець вулиці. Який же ж він дурень. Таку дівчину навіть подумки не можна ображати вільністю.

Він зняв маринарку й обережно накинув Ірені на плечі.

— Перепрошую панну. Я давно мав би це зробити. Так буде тепліше. Вечори наразі ще дійсно зимні.

Ірена вдячно всміхнулася йому. Трохи злукавила щойно. Насправді їй зараз так затишно і так гарно, що анітрохи додому повертатися не хочеться. Тільки серце тремтить та завмирає від тепла його маринарки, від доторку сильних рук і від того німого захоплення, яке читається в погляді Павла.

Вона кинула на хлопця зацікавлений погляд з-під опущених вій, вдячно всміхнулася йому й одразу ж ніяково потушила очі.

— Дякую. Я дійсно змерзла. Ви мене порятували.

Легка усмішка гарно окреслених губ знов справила на Павла сильне враження, і щоб відвернути свою увагу від її уст та свого мимовільного хвилювання на їхній порух, він почав розповідати Ірені якусь довгу історію з життя

рідного політехнічного, свого друга Славка та їхніх спільних пригод на феріях¹ у далекому Станіславі.

Ірена знов усміхнулася. Майже не вловлювала змісту його слів. Вслухалася в мелодику голосу цього хлопця, в інтонації і ніяк не могла зрозуміти, чому така незвична для неї ситуація видається їй колись давно пережитою та відчутною. Напевно, це їй наснилось. А може, вчитала про таке в якійсь із книжок. Прочитала їх так багато, що деякі вже геть позабувалися.

Ірена кинула на Павла ще один обережний погляд з-під вій. Він доволі високий. З виразними й трохи замисленими очима, зі світлим ледь хвилястим волоссям, риси обличчя нехай і не надто гарні, проте дуже чоловічі і навіть мужні. Навіть його манера промовляти слова їй подобалася і чомусь була знайомою. Ні, безперечно хлопець їй подобається, і на то нема ради.

Ірена спробувала перевести подих. Те, що відчувала та проживала зараз, знову здалося їй знайомим. Ні, неможливо. Це ж уперше. Ніхто й ніколи їй ще не подобався так, як подобався цей хлопець. Та й не зустрічалася вона жодного разу ні з ким серйозно. Навіть не цілувалася. Лише колежанці якось лягнула, що таки цілувалася з отим сусідським гімназистом, який теж улітку приїздить у Гребенів відпочивати. Насправді ж лише трішки фліртували собі одне з одним та кілька разів танцювали на забаві. Ото й усе. Нащо тоді, питається, так обмовила себе? Сама не розуміла зараз. Просто колежанка розповідає і розповідає про свої амурні перемоги. От їй і ввірвався терпець та захотілося й собі щось таке розказати. На сповіді в церкві вже зізналася про це священику і навіть спокуту відбула.

¹ Ферії — канікули.

Ірена глибше вдихнула повітря. Майже літня ніч п'янила свіжістю, запахом вологої землі, густого моху й ароматом яблуневих пелюсток. Природа немов завмерла в німому замилюванні на порозі літньої спеки. Тихо, затишно, гарно. Тьмяне місячне світло серпанком огортає світ.

Павло злегенька торкнувся рукою руки Ірени. Ненароком, майже непомітно, а тоді, не відчувши опору, обережно переплів свої пальці з її. Так природно і так просто, ніби інакше й не могло бути.

Далі йшли мовчки, тримаючись за руки, і відчували, що могли б отак іти хоч світ за очі. Тільки б разом і тільки щоб поряд. Усе це взагалі анітрохи не здалося їм дивним.

Павло ще раз зупинився за кілька кроків від кам'яниці, де мешкала Ірена. Якраз під квітучим каштаном. Стояв і просто дивився на Ірену. Навіть не намагався її поцілувати або ж обійняти. Лише обережно гладив маленьку дівочу долоньку, тоді раптом низько нахилив голову і поцілував пальці, які ледь затремтіли від доторку його теплих губ.

Ірена глибше вдихнула повітря і відчула, як від повноти щастя їй на очі навертаються сльози. Не розуміла, що з нею, де вона і чому мало не плаче, але їй було так солодко і так млосно, що мимоволі паморочилося в голові та хотілося, щоб так тривало дуже довго.

Павло підвів голову. Не сказав нічого. Лише так само ніжно та обережно торкнувся пальцями її щоки та стер мокрий слід на щоці.

Вона таки плакала і навіть не помічала цього.

— Ти така гарна... Ірена, Ірена, Іреночка... — Павло ніби пробував на доторк і смак її ім'я. — Якби не пішов сьогодні на уродини, то міг би ніколи тебе й не зустріти.

Вперше звертався до неї на «ти», але це було так природно і так логічно, що Ірена навіть не відчула дискомфорту

чи опору. Їй узагалі не вірилося, що вони познайомилися лише декілька годин тому. Здається, зналися одне з одним цілу вічність.

Вона зловила в погляді Павла мимовільне захоплення нею і таке ж гостре відчуття повноти щастя, як у ній самій. Невже це справді відбувається з нею? З ними обома? Боже, невже нарешті справді сталося щось особливе?

Ірена спробувала щось сказати Павлові. Мимовільний порух губ, глибший подих і розуміння, що слова зайві. Їм справді було неймовірно гарно поряд і ще дуже хотілося немов крила широко розкинути руки й полетіти у простір нічного неба.

— Ірцю, це ти? — раптом Ірена почула голос мами, яка саме зараз визирнула з вікна їхнього помешкання і намагалася щось роздивитися в темряві літньої ночі. — Йди вже додому, дитино! З ким ти там стоїш?

Ірена похапцем звільнила руку, одним порухом рамен скинула з плечей маринарку Павла, швиденько віддала її йому й одразу ж на крок відступила від нього.

— Боже, я ж геть забула, що мама наказувала мені не запізнюватися. Хоч би тато вже спав. Він мене вб'є!

Павло заслонив їй дорогу.

— Хочеш, скажу твоїй мамі, що це я тебе затримав, і прошу вибачення.

Дівчина широко округлила очі.

— Нащо? Боже збав. Тільки гірше зробиш. Стій тут. Я сама з мамою поговорю. Вона в мене хороша. Зрозуміє.

Якось непомітно навіть для самої себе в розмові з Павлом Ірена теж перейшла на «ти».

— Я завтра прийду до тебе, Ірено. — Павло легенько притримав її за лікоть. — Сюди прийду. Під твою кам'яницю. Ввечері прийду. Коли стемніє. Вийдеш до мене?

Ірена зловила погляд Павла, на мить затрималася, щоб покласти свою долоню на його руку, тоді ствердно кивнула і похапцем кинулася до своєї брами. Господи, тільки б мама не вийшла сюди на вулицю і не сварила її при Павлові. Це ж який сором буде. Він вирішить, що вона зовсім мале дівчисько і мама відпускає її лише на декілька годин.

Вдома Ірена так-сяк пояснила мамі де, чому та з ким затрималася. Усіх подробиць, звичайно ж, їй не розповіла, проте по маминій реакції і по тому, що вона взагалі її не сварила, зрозуміла, що мама здогадується, що саме відбувається з її донькою. Ну й нехай. Може, й добре. Якщо не сварить, то саме так і має бути в її житті.

Десь на рівні підсвідомості Ірена саме цього вечора вперше зрозуміла, що зараз із нею відбувається щось дуже особливе, інтимне, світле і таке, що буде з нею крізь роки життя та всі випробування. Треба запам'ятати собі це. Щоб випити до денця.

Павло був на чотири роки старшим за Ірену, та й виглядав значно поважніше, аніж вона, проте, як виявилось згодом, вони з ним мали багато спільних друзів. Враховуючи всі обставини, уже давно мали б познайомитися, але чомусь досі навіть не бачилися. Доля немов вичікувала на слушний момент або ж навмисно готувала саме таку зустріч, як була в них у той весняний теплий вечір.

Чим Павло припав їй до серця на тих уродинах, Ірена й досі не розуміла. Не був аж надто вродливим. Доволі високий і худорлявий, зі світло-русим волоссям та з бурштинового кольору очима, він не лише не мав яскравої зовнішності, але й не сипав жартами, дотепами чи компліментами в товаристві, не розповідав веселих історій, та й узагалі на людях більше слухав, аніж говорив. Зазвичай тримався

доволі відсторонено і був не просто малослівним, а взагалі мовчазним. Перше враження Ірени про нього виявилось правильним: він стовідсотковий мовчун. Проте попри мовчазність та не вельми яскраву зовнішність було в ньому щось таке справжнє, щире та непідробне, що не просто подобалося їй, але буквально заворожувало.

Коли в людині нема аж з надлишком зовнішнього та галасливого, то мимоволі починаєш придивлятися до суті. Такими справжніми та надійними бувають дуже прості речі: почуття обов'язку, любов, чесність, дружба, порядність, небажання брехати та кривдити інших, милосердя, доброзичливість, працьовитість... Банальні, звиклі речі, проте саме в їхній простоті та звичайності прихована найбільша глибина і сенс. Зрештою, всі найважливіші в житті речі насправді дуже прості, зрозумілі та банальні: без вивертів, зайвого шумовиння, пустих балачок і мішури слів. Добро, моральність, щирі порухи душі, правдива віра чи мужність — усе це не потребує вбирання в одягу клоуна чи в пір'я папуги.

У момент, коли Ірена зустріла Павла, вона так чітко і так ясно все це відчула, ніби це знання завжди було з нею. Напевно, саме тому мимоволі потягнулася серцем до цього хлопця. Він теж був дуже справжнім та надійним. Таким, як хліб чи земля, повітря або ж вода. Їх не надто помічаєш, не завжди цінуєш так, як вони того варті насправді, проте, якщо втрачаєш, жити далі вже не можеш.

Бачилася з Павлом дедалі частіше. Спочатку він прийшов до них під будинок відразу на наступний день по уродинах. Потім ще раз увечері, тоді ще. Згодом почав проводити її додому після забав, на які вони тепер завжди ходили разом, потім чекав її біля гімназії та йшов поряд з нею аж до

Зміст

<i>Частина перша. Світанок нового дня</i>	9
<i>Частина друга. Коли вечір заступає вдень</i>	62
<i>Частина третя. Вечір завдовжки в ніч</i>	120
<i>Частина четверта. Після ночі приходять ранок</i> . . .	173

Літературно-художнє видання

ГУРНИЦЬКА Наталія
Багряний колір вічності

Роман

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *П. Й. Коробчук*
Художній редактор *А. О. Попова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *А. М. Фурман*

Підписано до друку 05.07.2019. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Minion». Ум. друк. арк. 10,08.
Дод. наклад 5000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61001, м. Харків, вул. Б. Хмельницького, буд. 24
E-mail: corp@bookclub.ua

Віддруковано згідно з наданим оригінал-макетом
у друкарні «Фактор-Друк»
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51. Тел.: + 3 8 057 717 53 57



- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

- на сайті Клубу: www.bookclub.ua
- у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Гурницька Н.

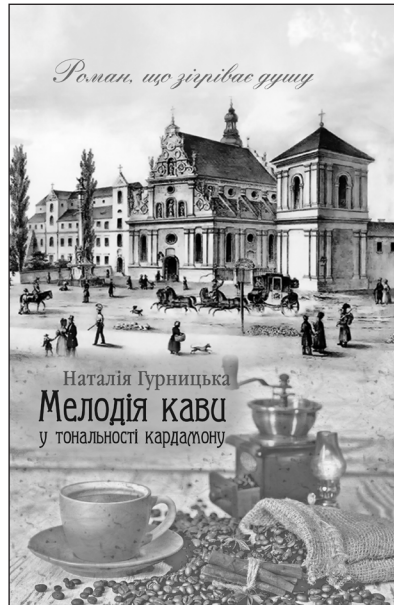
Г95 Багряний колір вічності : роман / Наталія Гурницька. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. — 192 с.

ISBN 978-617-12-6696-4

У Львові сучасному, Львові передвоєнному і Львові часів Другої світової війни відбуваються драматичні події, народжуються родинні таємниці й перетинаються долі героїв цього роману. Ірена — юна наївна гімназистка із можливої родини. Доля дарує їй трагічне кохання, яке вривається в її спокійне життя вихором перших глибоких почуттів, сильних емоцій та чуттєвих наслідків. Життя кидає Ірену в лихоліття війни, жорна сталінських репресій і на заслання в Казахстан. Яку ціну доведеться заплатити дівчині за своє щастя? Чи зуміє вона вистояти, не зламатися і зберегти у собі світло добра й любові? Як та чому поєдналися історія кохання Ірени з долею та життям Анни з роману «Мелодія кави в тональності кардамону»?

УДК 821.161.2

Драматична історія забороненого кохання юної дівчини до багатого старшого за неї одруженого польського шляхтича, яка розгортається в атмосфері Львова XIX сторіччя! Що це — мінлива пристрасть чи справжні почуття? Для неї — це перше кохання, для нього — мабуть, уже й останнє... Чи отримають закохані шанс змінити власну долю, залишитись разом і чи взагалі можливо побудувати щастя, балансуючи на краю прірви та порушуючи всі можливі заборони?..



Анна таки вирвала в долі надію на майбутнє без Адама. Не білий панський будинок з кам'яними колонами, де вона тепер господиня, не поважний статус удови заможного шляхтича, не багатство чи впевненість у завтрашньому дні, а дитину від Адама, яку носить під серцем. Заради цієї дитини могла б жити, бо живуть же якось інші. Слабка жінка. Чи здужає вона вгамувати біль втрати й навчитися жити без Адама, чи зуміє завершити чоловікові справи та допомогти зраженій у першому коханні кузині, чи відгукнеться її серце на знову почуту мелодію любові? А що, як у чужій, випадково розгаданій таємниці вона вловить ту саму тональність — сподівання дива?..